

Tvegano komuniciranje na spletu

Sonia Livingstone in Kjartan Ólafsson

Povzetek

Koliko otrok in mladih po Evropi med 11-16, ki uporabljajo internet, se strinja s trditvijo: Na internetu lažje pokažem svoj pravi jaz kot pa v družbi ljudi v živo.”?

- Dobra tretjina (37%) pravi, da to zanje ‘delno drži’, dobra desetina (12%) pa, da to zanje ‘zelo drži’. Glede na starost in spol ni večjih razlik.
- Tisti, ki pravijo, da to zanje ‘zelo drži’ imajo bolj verjetno tudi težave pri vzpostavljanju dobrih odnosov s sovrstniki. Iz tega je mogoče sklepati, da online odnosi nadomeščajo težavne offline odnose.
- Takšni so tudi bolj nagnjeni k iskanju novih prijateljev online, k dodajanju neznancev za prijatelje v spletnih profilih in k pretvarjanju na spletu, da so nekdo drug.

Polovica otrok in mladih poroča, da je zanje lažje biti ‘pravi’ jaz online kot pa offline

Otroci in mladi preživljajo svoj čas na internetu zaradi mnogih prednosti in priložnosti, katere jim le ta ponuja. Za nekatere ravno internet ponuja možnost, da se izrazijo ter razvijejo prijateljske ali intimne odnose:

- Polovica (50%) 11-16 letnikov, ki uporabljajo internet, pravi, da na internetu lažje pokažejo svoj pravi jaz, kot pa v družbi ljudi v živo.
- Približno polovica (45%) se na spletu s svojimi prijatelji pogovarja o drugačnih rečeh, kot bi se v živo.
- Tretjina (32%) jih na internetu razkrije takšne intimne podrobnosti, ki jih sicer v živo ne bi.

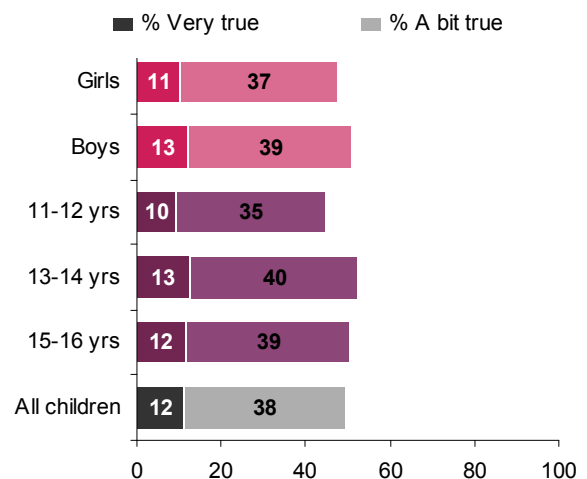
Pričujoči rezultati nakazujejo, da je za skoraj polovico otrok in mladih “internet več kot le igra, je njihovo življenje,!” – kar je tema letošnjega Dneva varne rabe interneta 2011.¹

Drugo življenje?

EU Kids Online trdi, da grede tveganja in priložnosti pogosto z roko v roki – kar je nekaterim otrokom v zabavo, je za druge tvegano. Eksperimentiranje z identiteto je naraven del najstništva in odrasčanja. Torej tisti, ki pravijo, da “delno drži”, da online lažje pokažejo svoj pravi jaz, uživajo v prednostih online komuniciranja, na primer, da se je včasih o določenih stvareh lažje pogovoriti online kot iz oči v oči.²

Vendar pa je tistih 12% 11-16 starih otrok in mladih v Evropi, ki pravijo, da to ‘zelo drži’, (Slika 1) razlog za skrb. Ali to pomeni, da imajo določene osebne ali socializacijske težave in le te kompenzirajo z internetom? Ali pa je to le posledica tega, da na spletu preživijo veliko časa, in se zato v online okolju počutijo bolj doma?

Slika 1: “Na internetu lažje pokažem svoj pravi jaz, kot pa v družbi ljudi v živo.”

Osnova: Vsi otroci med 11-16, ki uporabljajo internet.

¹ Glej <http://www.saferinternet.org/web/guest/safer-internet-day>

² Livingstone, S. (2009) *Children and the Internet*. Cambridge: Polity.

Da bi izmerili odnose otrok in mladih z njihovimi vrstniki, smo vprašali pet vprašanj³ (glej Tabela 1). Večina, a ne vsi otroci in mladi, imajo dobro odnose s svojimi sovrstniki.

Tabela 1: Odnosi otrok in mladih s sovrstniki

	% Ne drži	% Delno drži	% Zelo drži
Običajno sem bolj sam, se sam igram ali se držim zase	65	27	7
Imam vsaj enega dobrega prijatelja*	8	12	80
Svojim vrstnikom sem običajno všeč*	6	30	63
Ostali otroci ali mladostniki me zbadata	82	14	3
Bolje se razumem z odraslimi kot pa s svojimi vrstniki*	60	31	9

Osnova: Vsi otroci med 11-16, ki uporabljajo internet.

* obratno kodirani odgovori

Statistična analiza

Da bi pojasnili, zakaj se 12% otrok bolje počuti online, smo izvedli logistično regresijo.

Tabela 2: Model logistične regresije za verjetnost, da se otroci zelo strinjajo z izjavo 'Lažje pokažem pravi jaz na internetu kot v živo.'

Spremenljivke	B	S.E.	Sig.	Exp(B)
Starost	-.040	.015	.010	.961
Deklice (vs. dečki)	-.130	.048	.007	.879
Problemi s sovrstniki	.928	.337	.006	2.530
Čas na internetu (minute)	.003	.000	.000	1.003
Število online aktivnosti	.051	.008	.000	1.052

-2 Log likelihood = 11,945; $\chi^2_{(53)} = 1,052$; $p < 0.001$

Tabela prikazuje ocene parametrov za našete spremenljivke, obenem pa upošteva tudi razlike po državah.

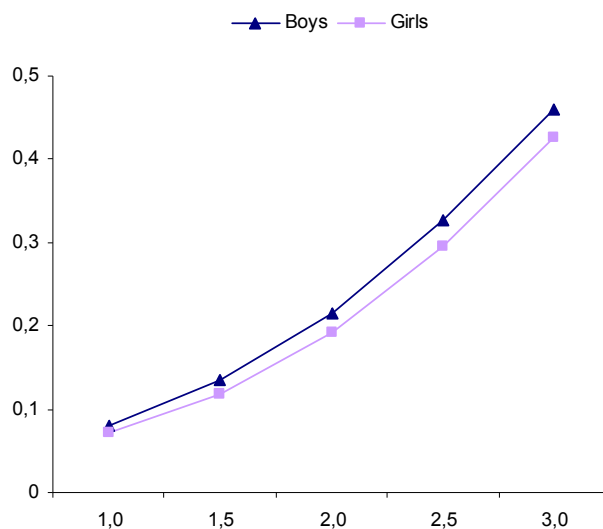
Stvar ranljivosti

Analiza pokaže, da so problemi s sovrstniki močno povezani s povečano verjetnostjo, da otrok ali mladostnik trdi "Lažje pokažem svoj pravi jaz na internetu kot v živo".

Otroci in mladi, ki poročajo, da bistveno lažje pokažejo svoj pravi jaz na internetu kot v živo so taisti otroci, ki imajo več težav s svojimi sovrstniki, kar predvideva tudi študija "Social Compensation Hypothesis".⁴

Slika 2 kaže, kako se pričakovana verjetnost, da se otrok ali mladostnik strinja z izjavo "Lažje pokažem svoj pravi jaz na internetu kot v živo" spreminja s tem, ko ima otrok ali mladostnik več težav s svojimi vrstniki. Otrok ali mladostnik z nizko vrednostjo pri omenjenih petih vprašanjih o težavah s sovrstniki ima veliko nižjo verjetnost, kot pa otrok ali mladostnik z višjo vrednostjo na lestvici, da se bo strinjal z izjavo "Lažje pokažem svoj pravi jaz na internetu kot v živo". Omenjeno velja tako za deklince kot dečke.

Slika 2: Sprememba v pričakovani verjetnosti o strinjanju otrok ali mladih z izjavo 'Lažje pokažem pravi jaz na internetu kot v živo' po spolu glede na težave s sovrstniki.

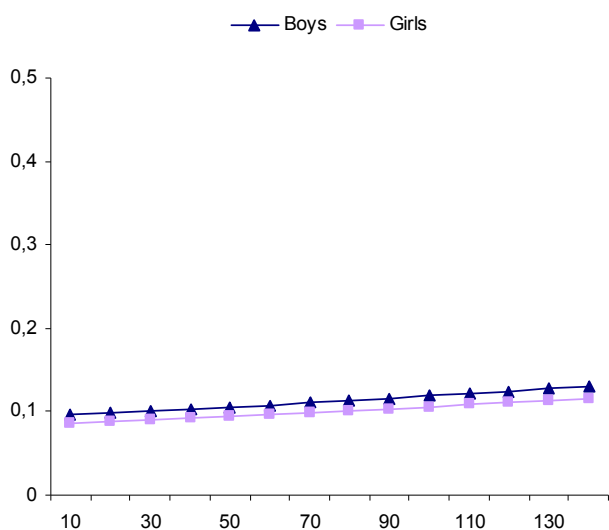
Tudi preživljanje več časa na spletu in angažiranost v več online aktivnostih ima na to manjši a pomemben vpliv:

- Slika 3 kaže, kako se pričakovana verjetnost strinjanja z izjavo "Lažje pokažem svoj pravi jaz na internetu kot v živo" spreminja z daljšanjem uporabe interneta otroka ali mladostnika z 10 minut na 140 minut dnevno.
- Slika 4 pa kaže, kako se to spreminja z večanjem števila online aktivnosti otroka.

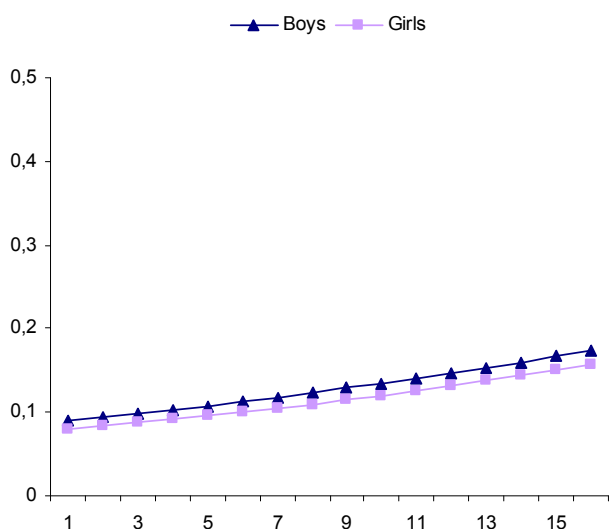
³ Le-ta sestavljajo lestvico za merjenje stopnje 'težav s sovrstniki'. Glej <http://www.sdqinfo.org/>

⁴ Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2009) Social consequences of the internet for adolescents. *Current Directions in Psychological Science*, 18(1), 1-5.

Slika 3: Sprememba v pričakovani verjetnosti o strinjanju otrok ali mladih z izjavo 'Lažje pokažem pravi jaz na internetu kot v živo' glede na čas preživet online

Slika 4: Sprememba v pričakovani verjetnosti o strinjanju otrok ali mladih z izjavo 'Lažje pokažem pravi jaz na internetu kot v živo' glede na število online aktivnosti

Zanimivo je, da več online kontaktov ne naredi take razlike, kakor tudi ne starost ali spol otroka.

Tvegane posledice?

Glede na to, da se otroci, ki na internetu lažje pokažejo svoj pravi jaz, zdijo bolj 'ranljivi', smo nadalje vprašali, če je to povezano s tveganim vedenjem na internetu. Tabela 5 kaže, da se tisti otroci, ki lažje pokažejo svoj pravi jaz online, pogosteje spuščajo v različne oblike tvegane komunikacije, kar lahko vodi ali ne v neprijetne posledice.

Tabela 1: Dejanja otrok v odnosu do online kontaktov

% tistih, ki so v zadnjih 12 mesecih...	"Lažje pokažem svoj pravi jaz na internetu kot v živo"	
	Povsem drži	Ne drži/delno drži
Iskali nove prijatelje na internetu	34	22
Na seznam prijateljev ali v imenik dodali ljudi, ki jih še niso srečali v živo	27	17
Poslali osebne podatke nekomu, ki ga še niso srečali v živo	14	6
Se na internetu pretvarjali, da so drugačni kot v resnici	12	5
Poslali fotografijo ali video sebe nekomu, ki ga v živo še niso srečali	11	5
V zadnjem mesecu je otrok v kontaktu z ljudmi, ki jih je spoznal na internetu, ki pa nimajo nobene druge povezave z njegovim življenjem	30	25

Opomba: pri vseh vrsticah je razlika med otroci, ki pravijo, da povsem drži, in med tistimi, ki pravijo da ne drži oz. da delno drži, znatna ($\alpha < 0.001$).

Osnova: vsi otroci, stari od 11 do 16 let, ki uporabljajo internet.

Sklepi

Za otroke in mladostnike, ki imajo težave s svojimi vrstniki v osebni komunikaciji offline, je še posebno pomembno, da se z njimi pogovorimo o online tveganjih ter o razkrivanju osebnih informacij.

Za večino otrok pa so odnosi z njihovimi vrstniki pozitivni, svoj pravi jaz lažje pokažejo v resničnem življenju in se na spletu soočijo le z malo tveganimi aktivnostmi.

EU Kids Online II financira program Evropske komisije za varnejši internet (pogodba SIP-KEP-321803) od 2009 – 2011 z namenom povečati znanje o izkušnjah in praksah otrok in njihovih staršev glede tvegane in varne uporabe interneta in novih online tehnologij.

Da bi lahko med deležniki informirano promoviral varnejšo online okolje za otroke, je EU Kids Online v 25 evropskih državah v živo in na njihovem domu anketiral 25,000 uporabnikov interneta, starih od 9 do 16 let, ter njihovih staršev. Uporabljen je bil stratificiran naključni vzorec in metode samoizpolnjevanja za občutljiva vprašanja

Za več ugotovitev glej Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., and Ólafsson, K. (2011). *Risks and safety on the internet: The perspective of European children. Full findings*. LSE, London: EU Kids Online. Druga poročila in tehnične podrobnosti o anketiranju najdete na www.eukidsonline.net.